

- надійності, доступності та оперативності організаційного та інформаційного забезпечення залучення іноземних інвестицій тощо.

Висновки. Таким чином, Україна зацікавлена у припливі прямих інвестицій. Іноземний капітал може мати доступ у всі сфери економіки без шкоди для національних інтересів, оскільки він не збільшує зовнішнього боргу, а, навпаки, сприяє отриманню коштів для його погашення. Галузеві обмеження на приплив прямих інвестицій повинні поширюватися тільки на галузі, пов'язані з безпосередньою експлуатацією національних природних ресурсів, телекомунікаційний та супутниковий зв'язок тощо. Уряд повинен активно стимулювати іноземні інвестиції в основний капітал. Тільки вони можуть компенсувати зростаюче від'ємне сальдо за поточним рахунком платіжного балансу, яке формується під впливом зростання цін на енергоносії.

Література

1. Боднар І.Р. Інвестиційна та інноваційна діяльність / І.Р. Боднар // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 62-70.
2. Марцин В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України / В. Марцин // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 5. – С. 47-60.
3. Черноусова М. Можливості транснаціоналізації економіки України на базі вдосконалення процесу залучення прямих іноземних інвестицій / М. Черноусова // Журнал Європейської економіки. – 2009. – № 2. – С. 157-167.
4. Веб-сторінка Державного комітету статистики України.

Кылын О.В., Кылын Ю.В. Место иностранного капитала в системе внешнеэкономических отношений

Привлечение иностранных инвестиций является важной составной частью современной стратегии экономического развития Украины. В связи с этим необходимо изучать теорию и исследовать практику привлечения иностранных инвестиций в национальную экономику, определить пути повышения эффективности их использования.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, международное инвестиционное сотрудничество, процесс инвестирования, иностранный капитал, инвестиционная деятельность, прямые инвестиции.

Kylyn O.V., Kylyn Yu.V. A place of foreign capital is in the system of external economic relations

Bringing in of foreign investments is important component part of modern strategy of economic development of Ukraine. In this connection it is necessary to study a theory and investigate practice of bringing in of foreign investments in a national economy, to define the ways of increase of efficiency of their use.

Keywords: foreign investments, international investment partnership, process of investing, foreign capital, investment activity, direct investments.

УДК 339. 747:336(477)

Доц. І.П. Андрушків – Львівська КА

ВПЛИВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ВІТЧИЗНЯНУ БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ВИХОДУ З НЕЇ

Розглянуто чинники, які вплинули на розгортання фінансово-економічної кризи, її вплив на вітчизняну банківську систему, основні аспекти, в яких проявляються наслідки світової фінансової кризи для української банківської системи, та шляхи виходу з неї.

Ключові слова: економічна криза, банківська система, фінансова криза, кредит, банківський нагляд, фінансова нестабільність.

Постановка проблеми. Природа фінансово-економічної кризи, обставини входження країн у кризовий стан та ступінь впливу кризи на національні економіки та їх банківські системи з різним ступенем розвитку варіюються достатньо широко, так само як і шляхи виходу з неї. Варто зазначити, що вони залежать як від економічних позицій країни та їх банківських систем напередодні кризи, так і від інституційного середовища, яке може сприяти швидкому виходу з кризи, або його гальмуванню. Сьогодні українська економіка, так і її банківська система, як і більшість світових економік, перебуває під впливом негативних проявів фінансово-економічної кризи.

Зазначимо, що банківська система є важливою складовою ефективного розвитку економіки України, а сьогодні вона перебуває в тяжкому стані. Причиною цьому є світова фінансово-економічна криза, яка почала розгортатися ще в середині 2007 р. та особливо помітно проявилася у вересні 2008 р. із крахом деяких потужних американських, а згодом і європейських фінансових фірм.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Питання, що стосуються фінансової нестабільності, то вони висвітлюються у працях таких учених, як В. Юрчишина, О. Бакаєва, Д. Лук'яненко, к. Павлюка та ін. Своєю чергою, питання, які стосуються впливу фінансово-економічної кризи та основних шляхів виходу з неї, досліджували та вивчали такі вчені, як В. Бобиля, І. Шумило, В. Міщенко, Р. Лисенко, Ю. Сметанської, Ю. Мироненко та ін.

Мета дослідження – вивчення впливу фінансово-економічної кризи на вітчизняну банківську систему, а також визначення основних шляхів виходу з неї.

Виклад основного матеріалу. На думку Ю.С. Сметанської та Ю.М. Мироненко [1], українська банківська система аж до вересня 2008 р. працювала стабільно, а чинники, які спричинили світову фінансову кризу, в нашій країні не такі значні, щоб її "підірвати".

На думку вчених, неповернення іпотечних кредитів, як у США, у нас не набуло масового характеру, їх сума становила всього 15 % від ВВП, тоді як в США – 75 %. Ринок цінних паперів також тільки розвивається, як і ринок банківських зобов'язань. Фінансову кризу в Україні спричинили інші чинники, а саме: тривалий час у вітчизняній банківській системі спостерігалось безліч розривів між основними показниками їх діяльності. Насамперед, невідповідність термінів наповнення ресурсами українських комерційних банків і термінів, на які вони надавали кредити юридичним та фізичним особам. Також значна "доларизація" операцій: реальний розрив між валютами надання кредитів та доходів, які отримують українці, що негативно впливає на фінансову стійкість комерційних банків України; слабкість юридичного захисту прав кредиторів; недостатньо ефективні стандарти надання кредитів; відставання заходів регулювання сектору і банківського нагляду від розвитку ринку. Зарубіжні інвестори під впливом кризових подій на американському і європейському фінансових ринках почали виводити свій капітал з України. Ці чинники і зумовили розгортання фінансової кризи в Україні до таких масштабів.

Першим проявом фінансової кризи стала ситуація з Промінвестбанком – одним із найбільших банків України, який посів 6 місце за активами

(близько 27,5 млрд грн). Проблеми цього банку були спричинені не світовою фінансовою кризою, а фінансовим шахрайством, яке мало на меті підірвати довіру вкладників до банку. Так, люди, остерігаючись втратити власні заощадження, стояли в довгих чергах аби зняти депозити. Усього за кілька днів вкладники вилучили понад 3 млрд грн [1].

Для допомоги Промінвестбанку, НБУ у вересні 2008 р. відкрив кредитну лінію на 5 млрд грн, а в жовтні в банку було запроваджено тимчасову адміністрацію. Така ситуація навколо Промінвестбанку спровокувала кризу довіри до банківської системи України. За офіційними даними НБУ, з 1 жовтня 2008 р. відплив депозитів з вітчизняних банків сягнув понад 3 млрд дол. США (близько 10 % від усіх строкових депозитів). Внаслідок 11 жовтня 2008 р. Національний банк України прийняв постанову № 319, якою передбачено можливість надання банкам стабілізаційних кредитів, обмеження обсягів активних операцій та встановлення заборони на дострокове повернення депозитів фізичних осіб, вилучення вкладниками коштів із банків. Водночас зросли обсяги коштів, які має повертати фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Ці події зумовили підвищення у банківській системі України ризиків ліквідності й неефективності діяльності. Банки почали скорочувати штати або відправляти працівників у вимушені відпустки. За таких умов вони неспроможні відповідати за своїми зобов'язаннями. Також змінюються джерела фінансування, ресурси дорожчають.

Тимчасові адміністрації було введено в "Родовідбанку", "Укрпромбанку", банку "Національний кредит", банку "Причорномор'я", "Київ", "Надра", "Західкомбанк", "Одеса-банк", "Трансбанк". Загалом, це було зроблено для того, щоб фінансові установи змогли витримати вплив фінансової кризи.

Крім того, за даними Національного банку, дефіцит платіжного балансу України в перші два місяці 2009 р. становив 3,938 млрд дол., що майже у вісім разів більше показника аналогічного періоду 2008 р. (503 млн дол.). У 2008 р. рахунок поточних операцій (експорт-імпорт товарів і послуг, грошові перекази) був негативним – 1,978 млрд дол., а рахунок операцій з капіталом і фінансових операцій (прямі, портфельні інвестиції і позики) – позитивним – 1,475 млрд дол. У 2009 р. дефіцит поточних операцій становив 562 млн дол., а дефіцит операцій з капіталом – 4,5 млрд дол. Саме така ситуація ускладнює, на думку В. Бобиля [2], оздоровлення національної економіки.

Резерви НБУ за цей період знизилися на 5,084 млрд дол., зокрема внаслідок продажу валюти – на 3,341 млрд/ 3 даних НБУ виходить, що 75 % дефіциту платіжного балансу сформувало населення, яке зняло 1,435 млрд дол. депозитів і купило іноземної валюти на 1,999 млрд більше, ніж продало. Отже, обсяг валюти, яку мають фізичні особи, виріс на 3,434 млрд, з банківської системи пішло 3,050 млрд дол.

Станом на 1 квітня 2009 р., ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали 185 банків, зокрема: 158 банків (85,4 % від загальної кількості банків, які мають ліцензію) – акціонерні товариства. У стані ліквідації перебуває 12 банків, з них 9 банків ліквідуються за рішеннями НБУ, 3 – за рішеннями господарських (арбітражних) судів.

Кризові явища в економіці України спричинилися і до істотного сповільнення припливу прямих іноземних інвестицій (ПІІ). У III кварталі 2008 р. чистий приплив ПІІ зменшився порівняно з попереднім кварталом, у 2,7 раз – до 1,7 млрд дол., в IV кварталі – 1,2 млрд дол. Загалом за рік приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки та курсової різниці (– 3,9 млрд дол.) становив 6180,7 млн дол., або 77,9 % від рівня попереднього року.

Зазначимо, що основними інвесторами, як і в попередні роки, залишались Кіпр (28 %), Італія, Нідерланди, Німеччина, РФ (43,3 %). Найбільш привабливими для інвесторів залишались фінансовий сектор, торгівля та нерухомість (62 %). Внаслідок рекапіталізації банків з іноземним капіталом банківський сектор залишався привабливим для іноземних інвестицій і в IV кварталі 2008 р., частка вкладень до нього становила 56,6 %. Негативним є те, що економічна криза, яка набула розвитку в Україні, дедалі поглиблюється. Підсумки січня 2009 р. засвідчили продовження низхідної динаміки переважної більшості макроекономічних показників. При цьому криза набуває дедалі ширших вимірів, поширюючись на грошово-кредитну, фіскальну, соціальну сфери.

Щодо основних аспектів, в яких проявляються наслідки світової фінансової кризи для української банківської системи, то, на думку І. Шумило [3], їх можна виділити шість:

1. Зниження довіри населення до банків.
2. Серйозні труднощі українських банків пов'язані з поверненням значних зовнішніх запозичень, які активно залучалися у попередні роки. А також складнощі із залученням нових інвестицій, зумовлені кризовими явищами на європейських фінансових ринках та зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків.
3. Наслідком фінансової кризи стала нестабільність на валютному ринку. Хоча вона має більше внутрішній спекулятивний характер, проте призводить до нестабільності міжбанківського валютного ринку, зменшення резервів НБУ, який змушений продавати валюту для задоволення ажіотажного попиту.
4. Криза істотно вплинула і на підвищення відсоткових ставок за кредитами.
5. Наслідком кризи є той факт, що в усьому світі порятунком фінансових установ став завданням держави – вона вливала бюджетні кошти, а також брала комерційні банки під свій контроль.
6. Криза може призвести до укрупнення банків в Україні, оскільки дрібні банки просто не впораються з проблемами. Цей процес може відбуватися шляхом злиття і поглинання більшими фінансовими установами менших.

Для подолання наслідків фінансово-економічної кризи необхідна взаємодія фінансового та нефінансового секторів економіки, узгодженість дій усіх органів державної влади та суб'єктів господарювання. В Україні потрібно запровадити й інституційно оформити ефективну та постійно діючу систему моніторингу стабільності фінансової системи загалом і банківського сектору зокрема.

Хоча, на думку деяких вчених [4], Україна має свої характерні, специфічні риси, які посилять проблему вирішення зазначених завдань, а саме:

- Дефіцитний платіжний баланс, велика залежність від експорту металів і зерна та "імпорту" капіталу, високих технологій, нафти й газу.
- Висока концентрація виробництва і капіталу в країні, низькі можливості розпорошеності ризиків.
- Висока соціальна поляризація, брак практики та інструментів адресної соціальної допомоги.
- Низький рівень міжнародних резервів НБУ, брак резервних фондів у держави.
- Крихкість політичної системи, неспроможність виробити і реалізувати швидкі й ефективні рішення в економічній політиці.
- Порівняно низька частка малих та середніх підприємств у ВВП.
- Високий рівень приватного споживання у ВВП (на початок 2008 р. він становив понад 60 % і наблизився до рівня у розвинених країнах, тоді як аналогічний показник у Китаї, що має подібний рівень розвитку, дорівнює 30-34 %, у Росії – 48-52 %).

Ми погоджуємось з думкою таких учених, як Я.А. Жаліло, О.С. Бабаїної, Я.В. Белінської [4] про те, що для подолання кризи необхідно здійснити такі зміни:

- Необхідно перейти на нові показники виміру економіки. Показники фінансової сфери повинні знайти адекватне віддзеркалення в об'ємних макроекономічних показниках.
- Імовірно, з відносною незалежністю центральних банків треба покінчити. Адже саме така незалежність Федеральної резервної системи США спричинила економічну кризу. Світ став глобальним не тільки в сенсі інтернаціональних тенденцій, а й усередині кожної держави. Грошово-кредитна політика не може й далі функціонувати ізольовано.
- Посилити регуляційну роль центральних банків, оскільки вийшли з-під контролю ринки цінних паперів, страхування, інвестиційні фонди тощо.
- Потрібно застосувати законодавчі обмеження щодо перекредитування, міжбанківського кредитування під заставу цінних паперів, а також запровадити нову систему оцінювання цінних паперів, їх ліквідності. Уся міжнародна, національна та інші системи оцінювання цінних паперів мають бути істотно уцінені. Однак не варто забувати, що причиною кризи 2008 р. було фактичне прирівнювання до грошей багатьох цінних паперів, які перевищували обсяги реальних грошей у кілька десятків разів.
- Створити міжнародну комісію з дозволу, контролю та узгодження обсягів випуску, а також поточного регулювання державних цінних паперів і їхнього обігу на міжнародних фінансових ринках [4].

Висновки. На нашу думку, банківська система України потребує нових підходів до регулювання. Кредитна політика НБУ, з урахуванням прагнення до мінімізації безробіття, повинна бути спрямована на стимулювання інвестицій. Банки повинні вибрати інвестиційні, перспективні напрями. В Україні потрібно сформувати стійку та стабільну національну банківську систему.

Отже, для забезпечення фінансової стабільності банківської системи України у період економічної кризи необхідно:

- підвищити рівень капіталізації банківського сектору шляхом залучення додаткового акціонерного капіталу;
- підвищити прозорість фінансових установ і диверсифікованість напрямів діяльності банків;
- удосконалити процедури санації, реорганізації та ліквідації банків;
- підвищити конкурентоспроможність банківських послуг шляхом заміщення готівкових розрахунків на безготівкові платіжні інструменти;
- запровадити стимули для комерційних банків, які кредитують інноваційні проекти;
- збільшити кількість державних банків, їх капітальні ресурси та посилити ролі державних банків на вітчизняному фінансово-кредитному ринку;
- запровадити державне обмеження відсотків за кредитами та здійснювати контроль за дотриманням цього обмеження;
- розробити програму покриття бюджетного дефіциту за рахунок, переважно, внутрішніх запозичень.

Література

1. Сметанська Ю.С. Сучасний стан та проблеми розвитку банківського сектору України / Ю.С. Сметанська, М.Ю. Мироненко, 2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2009_13/Palatna.pdf (02.02.2010).
2. Бобиль В. Механізм стабілізації банківської системи України в період фінансової кризи / В. Бобиль // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 28-32.
3. Шумило І. Теоретичні і практичні аспекти аналізу стану фінансової системи економіки / І. Шумило, В. Міщенко, Р. Лисенко // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 3. – С. 6-11.
4. Жаліло Я.А. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи / Я.А. Жаліло, 2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2009_13/Palatna.pdf (02.02.2010).

Андрушків І.П. Влияние финансово-экономического кризиса на отечественную банковскую систему и основные пути выхода из нее

Рассмотрены факторы, которые повлияли на развертывание финансово-экономического кризиса, ее влияние на отечественную банковскую систему, основные аспекты, в которых проявляются последствия мирового финансового кризиса для украинской банковской системы, и пути выхода из нее.

Andrushkiv I.P. Financial-economic crisis influence on domestic banking system and basic ways of exit from it

To research factors which influence on develop financial-economical crisis, also on domestic banking system, main aspect which show result world financial crisis on Ukrainian banking system and way to sort out from financial crisis

Keywords: economic crisis, banking system, financial crisis, credit, bank supervision, financial instability.

УДК 620.2:665.5

Доц. М.Ю. Барна, канд. екон. наук – Львівська КА

ВИДИ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ПАРФУМЕРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Проаналізовано види фальсифікації парфумерних виробів, подано відмінні ознаки фальсифікованої, контрафактної продукції та оригіналу. Охарактеризовано ті складники парфумерних виробів, які відрізняють фальсифіковану й оригінальну парфумерну продукцію.

Ключові слова: парфумерні вироби, фальсифікація, фальсифікована продукція, імітація, відмінні ознаки, оригінальна продукція.